

Узанси Београдске продуктне берзе, 1925.

Садржај

I Примена узанаса

II Берзански састанци

III Склапање послова и закључнице

IV Значење уобичајених израза

V Одредбе о каквоћи и о приговору противу каквоће

VI Плаћање

VII Повреда уговора

VIII Неспособност плаћања

IX Егзекутивна куповина и продаја

Специјалне одредбе

Жита

Пшеница

Раж

Овас (зоб)

Јечам

Кукуруз

Пасуљ

Брашно и млински производи

Кромпир

Ораси

Суве шљиве

Пекмез од шљива

Свињска маст

Сољена свињска сланина

Сено и слама

Џакови и цираде

Правила за берзанску струч. комисију

381.11(497.111)

УЗАНСИ

БЕОГРАДСКЕ
ПРОДУКТНЕ БЕРЗЕ

1925.

Графички уметнички завод „Планета“
Космајска 17.

УЗАНСИ

БЕОГРАДСКЕ ПРОДУКТНЕ БЕРЗЕ

32789

САДРЖАЈ

I. Примена узанаса	3
II. Берзански састанци	3
III. Склапање послова и закључнице	4
IV. Значење уобичајених израза	7
V. Испоруке	8
V. Одредбе о каквоћи и о приговору противу каквоће	18
VI. Плаћање	24
VII. Повреда уговора	26
VIII. Неспособност плаћања	31
IX. Екзекутивна куповина и продаја	32

Специјалне одредбе.

Жита	35
Пшеница	35
Раж	37
Овас (Зоб)	38
Јечам	39
Кукуруз	40
Пасуљ	42
Брашно и Млински производи	43
Кромпир	46
Ораси	49
Сувe шљиве	50
Пекмез од шљива	52
Свињска маст	54
Сољена свињска сланина	55
Сено и слама	56
Џакови и цираде	61

Правила за берзанску струч. комисију	67
--	----

I. Примена узанаса.

Члан 1.

Сви послови у роби, закључени на Београдској Берзи, сматрају се да су склопљени по одредбама ових узанаса, у колико стране изрично не уговоре што друго, или у колико за поједине врсте робе нису прописани нарочити узанси.

Одредбе ових узанаса вредеће и примењиваће се и на послове у роби, који су закључени ван Берзе, ако је у писменом уговору изрично назначено да је посао закључен по овим узансима, или, ако је предвиђена надлежност Избраног Суда ове Берзе у случају спора, а у погледу примене узанаса није ништа уговорено.

II. Берзански састанци.

Члан 2.

Берзански састанци држе се сваког радног дана у време које одреди Управа Берзе.

Почетак и свршетак рада оглашују се звоњењем.

По свршетку рада чланови и посетиоци дужни су напустити берзанску салу у року од 10 минута.

Члан 3.

Званичне курсеве утврђују Дежурни Члан Управе, Комесар и Секретар Берзе на основу посредничких извода.

Поред тих извода Курсна Комисија служи се

при том још и разним саопштењима берзанских посредника, који су дужни ове најсавесније давати.

Ако Курсна Комисија нађе, да поједини курсеви не одговарају стварном стању, нарочито код пријављених закључака, она има право, да те курсеве не узима у обзир приликом уношења у курсни лист.

Курсеви, које ова Комисија утврди, не могу се мењати.

Члан 4.

Управа Берзе одређује, које ће се врсте робе нотирати на Берзи, као и величину њихових берзанских закључака.

Курс се нотира у динарима.

III. Склапање послова и закључнице

Члан 5.

Као берзански послови сматрају се они послови, по којима је издата берзанска закључница.

Берзанске закључнице издају овлашћени берзански посредници, и то:

а) за све послове закључене њиховим посредовањем на Берзи за време берзанског састанка између чланова и посетилаца Берзе;

б) за све послове закључене њиховим посредовањем пре или после берзанског састанка.

Члан 6.

Берзанска закључница може се издати само онда, ако је обим посла најмање један берзански закључак.

Члан 7.

Закључнице по терминским пословима морају се поднети на потпис и то: купчева закључница

продавцу а продавчева купцу, а затим предати странкама најдаље идућег радног дана по закључку.

Члан 8.

На захтев Секретаријата Берзе, стране су дужне дати берзанске закључнице на сравњење.

Члан 9.

Послови закључени на Берзи непосредно између чланова и посетилаца Берзе пре, за време и после берзанског састанка морају се доставити једном од берзиних посредника, који ће посао у дневник завести и закључнице издати. Непоступање по овом казниће се новчано у корист берзине касе од 1.000 до 5.000 динара, а берзанске закључнице издаће се накнадно.

Члан 10.

Код свих послова склопљених ван Берзе, може се тражити писмена потврда о закљученом послу.

Страна, која тражи писмену потврду о склопљеном послу, дужна је послати противној страни закључницу, која садржи битне услове склопљеног посла, и позвати је да јој пошаље противзакључницу. Ако обе уговарајуће стране станују у истом месту, онда је позвана страна дужна предати противзакључницу најдаље другог радног дана кад прими позив, а ако обе уговарајуће стране не станују у истом месту, противзакључница се има послати обратном поштом.

Ако позвана страна у овом времену не пошаље тражену противзакључницу, противна страна може:

а) тражити судским путем да се склопљени посао призна, и то мора учинити најдаље у року од 20 дана од дана позива по претходном ставу; или

б) склопљени посао остварити на рачун друге стране поступајући по члановима 79. тач. в) и 100. ових узанаса.

О својој намери дужна је у сваком случају известити противну страну протестом или препорученим писмом најмање на 5 дана пре подизања тужбе или траженог егзекутивног покрића.

Члан 11.

Битни услови уговора ови су :

1. дан, месец, година и место склапања;
2. име, презиме и домицил купца и продавца;
3. количина продате односно купљене робе;
4. врста робе и одредбе о њеној каквоћи;
5. цена и начин плаћања;
6. рок, место и начин испоруке;
7. потпис продавца односно купца.

Овакви уговори не могу бити писани обичном оловком.

Члан 12.

Берзански Суд дужан је одбити расправу и пресуђивање по парницама, које су настале из продуктивних терминских послова, ако ма и једна од уговорних страна није протоколисан трговац у дотичној врсти робе, а није ни произвођач.

Члан 13.

Права и дужности по једној закључници купац може пренети на које друго лице али и тада је купац према продавцу у обавези до извршења посла.

Члан 14.

Свака усмена, телефонска или телеграфска изјава мора се потврдити препорученим писмом.

IV. Значење уобичајених израза

Члан 15.

Ако је количина продате односно купљене робе означена са „око“, онда одступање од уговорене количине може бити највише до 5%. У осталим случајевима где „око“ није означено дозвољава се одступање највише до 2%.

При испоруци у вагонима претходни став ће се применити за сваки вагон засебно.

Купац може тражити од продавца, да се вишак односно мањак обрачуна по берзанској или пијачној цени на дан испоруке.

Губитак на возарини железницом или лађом, проузрокован тиме, што је испоручена или товарена тежина мања или већа од уговорене или овим узансима прописане тежине за поједине врсте робе, пада на терет продавца.

Члан 16.

Под изразом „вагон“ разуме се 10.000 кгр. бруто, а под изразом „цистерна“ 10.000 кгр. нето.

Члан 17.

Под изразом „франко“ станица, магацин, обала разуме се, да продавац има да преда робу на месту означеном у уговору о свом трошку и ризику.

Члан 18.

Под изразом „франко“ или „фоб“ шлеп или вагон разуме се, да код утовара продавац сноси све трошкове премеравања, преноса и утовара у шлеп или у вагон као и локалне таксе (обаларину, шлихтовање, лопатање, калдрмину и т. д.), а без царинских дажбина сем ако се друкчије не уговори, а код истовара да их сноси купац.

Члан 19.

Код испоруке у вагонима дужан је продавац набавити вагоне за утовар. Шлеп или дерегиљу дужан је прибавити купац ако се друкчије не уговори.

Члан 20.

Под изразом „по престанку леда“ или „по отварању пловидбе“ разуме се, да купац има да постави шлеп за утовар у року од 14 дана пошто је званично објављен почетак пловидбе.

Пловидбена периода се сматра отвореном од часа службене берзанске објаве да је пловидба отворена па ма да је и пре тога дотичан водени пут био плован неко време.

Члан 21.

Под изразом „у возњи“ или „пливајућа“ разуме се, да је продата роба у часу склапања посла била већ на путу.

За доказ тога служиће товарни листови и њихов датум.

Члан 22.

У уговору назначен израз: „испорука почетком месеца“ означава време од 1 до 5 дана у месецу закључно; „испорука прве половине месеца“ означава време од 1 до 15 дана у месецу закључно; „испорука друге половине месеца“ време од 16 до последњег дана у месецу закључно; „испорука средином месеца“ време од 13 до 17 у месецу закључно и „испорука крајем месеца“ означава време од последњих пет дана у месецу.

V. Испорука.

Члан 23.

У погледу рока за испуну послови могу бити: промпт и термински.

Ако се при закључку посла не уговори рок за испоруку, сматра се, да је посао склопљен као промпт.

Члан 24.

Кад се уговори испорука промпт, ако купац и продавац станују у месту у коме се испорука има извршити, продавац ће на захтев купца следећег радног дана по закључку до 4 часа по подне показати купцу робу која се има испоручити; предаја и примање има се обавити другог радног дана по склопљеном послу.

У свима другим случајевима мора се роба код промпт послова, изузев чл. 26. предати и примити у току 8 дана после склопљеног посла. Потребну диспозицију купац мора послати продавцу у току 48 сати после пријема закључнице.

Једном дата диспозиција може се променити ако продавац по раније датој диспозицији није већ поступио.

Ако би дан испуне посла пао у недељу или празник испорука се има извршити следећег радног дана.

Члан 25.

Ако се код промпт послова уговори, да купац има доставити продавцу потребну амбалажу, онда је продавац дужан предати робу у року од 8 дана по пријему амбалаже. Купац је дужан да пошаље амбалажу у току три дана по склопљеном послу.

Ако код промпт послова продавац не испоручи робу у току 8 дана по пријему амбалаже, сматра се, да уговор није испунио.

Члан 26.

Ако код терминских послова купац треба да достави амбалажу, а испорука се има извршити

према избору продавца, онда је купац дужан да амбалажу пошаље у року од три дана после позива од стране продавца.

Продавац мора позвати купца да му амбалажу пошаље, и то мора учинити с обзиром на отказ у таквом времену, да ова рачунајући са редовним саобраћајним приликама буде у његовим рукама благовремено пре рока за испуну.

Ако по уговору купац има право избора, он је дужан да амбалажу пошаље тако, да она буде у рукама продавца бар на 8 дана пре рока за испуну или отказа.

Члан 27.

Задоцњење у одашиљању амбалаже не даје право на то, да се посао не испуни.

Ако купац задоцни са одашиљањем амбалаже, продавац има право да амбалажу позајми на рачун купца и да од њега тражи продужење рока за испуну, као и накнаду за задоцњење и трошкове за кирију амбалаже.

Члан 28.

Амбалажа у сваком случају остаје својина купца и продавац је за њу материјално одговоран.

Члан 29.

Код терминских послова са отказом мора се уговорити којој од уговарајућих страна припада право отказа. Не уговори ли се ово, онда право отказа припада продавцу.

Отказ се не чини ако се испорука или испуна посла има да изврши једног утврђеног дана.

Члан 30.

Страна која по уговору има право отказа може отказ учинити, то јест одредити дан испоруке

за ма који радни дан у времену испоруке, али то мора учинити најмање на 2 радна дана пре дана за који жели испоруку, ако обе уговарајуће стране станују у истом месту, или на 8 дана ако једна страна станује у другом месту. Дан отказа не улази у овај рок, а испорука се има извршити одређеног дана до 6 часова по подне.

Ако страна која има право отказа не користи у опште то своје право, посао се мора извршити последњег дана рока до 6 часова по подне.

Члан 31.

Страна која по уговору има право отказа може посао отказати и пре почетка рока за испуну, али у овом случају најраније за први дан рока, и то 2 или 8 дана раније (чл. 30.).

Члан 32.

Код свих терминских послова ако последњи дан испоруке пада у недељу или празник, испорука се има извршити претходног радног дана до 6 часова по подне.

Члан 33.

Уговорена количина робе или један њен део, који се има испоручити у извесном року, мора се отказати у једанпут.

Члан 34.

Отказ се чини препорученим писмом или преко Секретаријата Берзе писмено, уз прилог закључнице или уговора, само радним даном до 11 часова пре подне.

Ако се отказ чини препорученим писмом непосредно, онда се у отказу мора назначити датум закључнице или уговора, дан за који се посао

зује, место где се роба има предати односно примити, њена количина, квалитет и цена.

Ако се отказ чини преко Секретаријата Берзе, овај је дужан, чим прими отказ, истог дана о томе известити противну страну и у исто га време објавити на табли у сали Берзе, ако је посао на Берзи закључен.

Члан 35.

Испорука робе сматра се извршеном само стварном предајом робе купцу или лицу које он овласти.

Према томе, предаја железничких или бродарских авиза, признаница или товарних листова није довољан доказ да је испорука извршена, него једино значи, да је роба упућена купцу да је овај преузме ако пријем квалитета и предаја робе није изрично уговорена на утоварној станици.

Члан 36.

Продавац је дужан, на дан извршења у 8 сати у јутру држати у месту извршења целу количину робе спремну за испоруку.

Ове се обавезе продавац ослобађа ако по уговору има робу да испоручи у магацину купца, у вагону или шлепу.

Предаја и примање робе има почети, у колико узансима није предвиђено што друго за поједине врсте робе, на дан извршења у 8 сати у јутру и има се наставити, изузев недеље, празничних дана или елементарних препрека, до потпуног извршења.

Члан 37.

Ако количина робе за испоруку није већа, од 600 метарских центи, онда се цела та количина

робе има предати и преузети у један дан; ако је пак њена количина већа, онда се има дневно предати и примити најмање по 600 мет. центи.

Предају или примање веће количине од ове не може захтевати ни једна страна.

Продавац може у месту испуне предати робу у разним просторијама, али најмање у количинама од 300 мет. центи.

Члан 38.

Ако се уговори „сукцесивна испорука“ у известном року и без отказа, или се оваква испорука има разумети из самог уговора, онда је продавац дужан, да робу испоручи сукцесивно у количинама тако, да до последњег дана рока буде потпуно извршена предаја целокупне погођене количине робе.

Члан 39.

Ако продавац прими на себе, да робу пренесе или отпреми железницом или лађом па буде у томе спречен услед престанка саобраћаја или несташице простора или несташице саобраћајних средстава, онда се сматра да је рок за испоруку продужен до часа када се ове препреке отклоне. Кад наступи овакав случај, продавац је дужан да о томе одмах извести купца телеграфски или препорученим писмом, да робу држи даљих 14 дана без наплате трошкова и камате, а после овог рока има права да захтева од купца трошкове за чување робе и законску камату на погођену вредност.

Ако продавац пропусти да о овоме извести купца, купац има сва права по чл. 79. ових узанаса.

Кад престану ове препреке, продавац је дужан да одмах о томе извести купца телеграфски или

препорученим писмом и да најдаље] трећег дана преда робу купцу.

И у овом случају ако продавац купца не извести, купац има сва права по чл. 79. ових узанаса.

Ако купац изјави, да је спреман да робу преузме у месту где је склоњена, он је овлашћен да одбије од куповне цене уобичајени трошак који је продавац приштедео за отпрему и товарење робе.

Члан 40.

На захтев купца продавац је дужан радним даном пре предаје показати робу коју има испоручити и која се по изјави продавца већ налази у месту извршења и допустити да је тачно прегледа и да за себе без накнаде узме мустру до 1 кг. а код течности до 1 литра.

Члан 41.

Роба коју купац или његов пуномоћник изабере и прегледа и која се ради отпреме и предаје по његовој наредби на његов рачун одвоји и спреми, сматра се да је стварно преузета.

Члан 42.

Кад продавац прибавља транспортно средство (вагон, шлеп и т. д.) дужан је, да се пре утовара увери о његовој исправности. Не буде ли то учињено, онда он мора сносити штету која би настала услед расипања, влаге, покварености и т. д. Исто важи и код утовара ринфуза, ако продавац потребне даске за утовар не постави како треба, а ово се буде утврдило званичним путем.

Код утовара ринфуза купац подноси трошак за даске колико је то уобичајено.

Члан 43.

Ако се роба за време транспорта до места испоруке кривицом продавца делимично или потпуно изгуби или оштети, сву штету има поднети продавац.

Ако се роба, коју купац није преузео делимично или потпуно оштети или поквари без кривице продавца, па се уговорне стране не споразуму о накнадној испоруци, има се међусобно обрачунати диференција у цени на дан испоруке по чл. 79. тачка г) било у корист купца или продавца.

Горња одредба важи и онда, ако се роба смештена у магацину у месту означеном у уговору, делимично или потпуно оштети или поквари.

Ако једно индустријско предузеће, чија се роба има лиферовати обустави рад, уговор се мора извршити испоруком друге робе исте вредности, али са пристанком купца. У противном, стране имају обрачунати разлику по пијачној или берзанској цени на дан испоруке.

Члан 44.

У цени иностране робе која потпада под увозну царину узима се, да је урачуната и царина ако је уговорено место извршења у земљи, и ако друкчије није уговорено.

Члан 45.

Купац може тражити, да му се роба по његовом избору преда оцарињена или неоцарињена ако у часу када то тражи царињење није извршено. Ако тражи предају неоцарињене робе, продавац има накнадити купцу царину у готову односно одбити је од фактуре.

Члан 46.

Ознака паритетне станице служи само као основа за обрачун возарине. Ако таква станица лежи у границама Краљевине С. Х. С. роба се може предати на свакој овоземаљској станици, а ако лежи ван тих граница, на свакој станици односне државе.

Ако стране што друго не уговоре, узима се да је утоварна станица место извршења.

Испоручити се може домаћа роба свакога порекла; али ако је паритетна станица означена уједно као крај из кога роба потиче, онда се мора испоручити роба само из тога краја на свакој станици у њему.

О начину обрачунавања возарине вреде ови прописи :

I. Ако стране нису уговориле где се роба има отпремити, онда :

1.) ако је паритетна станица уједно и утоварна станица, купац плаћа возарину од паритетне до пријемне станице;

2.) ако је роба товарена на којој другој а не паритетној станици, па :

а) ако је возарина од те друге станице до станице пријема већа него ли она од паритетне до пријемне, разлику на возарини подноси продавац, а

б) ако је возарина од те друге до пријемне станице мања него ли она од паритетне до станице приспећа, разлику на возарини подноси купац.

II. Ако стране уговоре где се роба има отпремити, купац подноси возарину од паритетне до уговорене пријемне станице, па ма роба била отпремљена и у другом правцу.

Према томе :

1.) ако је возарина од праве утоварне станице

до уговорене пријемне станице већа него што је возарина од паритетне до уговорене пријемне станице, разлика на возарини иде у корист купца, а

2.) ако је возарина од праве утоварне станице до уговорене пријемне мања него што је возарина од паритетне до уговорене пријемне станице, разлика на возарини иде на терет купца.

III. Ако се уговори паритетна станица уједно као пријемна станица, онда :

1.) ако је роба отпремљена на паритетну станицу, возарину од утоварне до паритетне станице подноси продавац;

2.) Ако је на захтев купца роба отпремљена на коју другу станицу приспећа, а не на паритетну, продавац има одобрити купцу директну возарину од утоварне до уговорене паритетне станице.

За основ обрачуна узимају се ставови директне тарифе.

Члан 47.

Кад се уговори испорука франко утоварна станица без назначења места, продавац је дужан да купца благовремено о утовару извести телеграфски или препорученим писмом о томе на којој ће станици утоварити робу.

Члан 48.

Мерење робе мора се извршити у присуству продавца и купца, или њихових пуномоћника.

Али ако се продавац обавезао, да робу утовари у вагон или лађу, онда је дужан да робу званично премери на станици утовара. Ако продавац пропусти да то учини, купац има право да утврди тежину робе службеним путем на станици приспећа. Појављени мањак изузев 1⁰/₁₀ или вишак иде на терет односно у корист продавца.

Ако обе стране не утврде тежину робе службеним путем, онда се за основу обрачуна узима тежина означена у товарном листу.

Ово вреди и онда, ако као основа обрачуна има да служи тежина која се службеним путем утврди на пријемној станици, а купац пропусти да то утврди.

V. Одредбе о каквоћи и о приговору против каквоће

Члан 49.

Роба чија је каквоћа боља од уговорене не може се одбити.

Али ако због испоруке боље каквоће купац претрпи ма какву штету (на царини и т. д.) продавац је одговоран за штету која отуда настане.

Ако стране уговоре да роба мора потицати из одређеног краја, онда се ни боља роба из другог краја не може испоручити.

Члан 50.

Код продаје „по мустри„ — узорку — продавац мора мустре својим печатом или службено запечатити и предати их купцу или Берзи.

Свака друга мустра може служити само ради оријентације у погледу главних својстава робе.

Члан 51.

Нездраву робу само онда купац мора преузети, ако га је продавац и код куповине „по мустри“ изриком упозорио на то да је роба нездрава, или ако је уговором каквоћа робе означена изразом каква-таква (тел-кел).

Члан 52.

Ако купац изјави, да је робу видео и нашао

да одговора условима продаје, или ако је роба продата изрично без јемства за каквоћу, онда се сматра, да је купац робу квалитативно преузео.

Продавац је дужан да у сваком случају до стварне предаје чува робу брижљивошћу уредног трговца.

Члан 53.

Измена виђене робе или манипулација робом, која може купца обманути о каквоћи робе, овлашћује купца да робу може одбити и употребити ма које од права наведених у чл. 79. ових узанаса.

У оваквом случају продавац губи право на накнадну испоруку.

Члан 54.

Продавац је дужан, да о року испуне позове купца ради пријема робе. Ако купац захтева од продавца, да по његовој наредби упути робу без његовог пријема у одређено место, то је продавац ослобођен даље одговорности за квалитет робе.

У случају преваре продавац се не може позивати на претходну одредбу.

Члан 55.

О начину приговора против каквоће робе, у колико за поједине врсте робе нема засебних прописа, важи следеће :

а) ако су купац и продавац код предаје присутни лично или преко пуномоћника, приговор се има учинити одмах на лицу места ;

б) ако се роба пошаље у место становања купца, или у које друго место, онда је купац односно његов пуномоћник дужан, најдоцније првог радног дана по пријему железничке или бродарске авизе робу прегледати и продавцу телеграфисати, или, ако у дотичном месту телеграфске везе нема,

препорученим писмом одмах јавити да против каквоће робе улаже приговор.

Не буде ли купац у могућности да робу прегледа у наведеном року услед препрека у саобраћају (закрченост железничке станице, велика вода и т. д.) онда се рок продужава за толико времена док се не омогући преглед робе.

Ако се купац не држи горњих прописа, сматра се да против робе нема приговора и да је она презета.

Члан 56.

У случају приговора против каквоће робе стране су дужне да одмах заједнички изваде и запечате мустру. Ако продавац по пријему извештаја о приговору не изјави одмах да ће доћи ради заједничког вађења мустре, купац је дужан да мустру извади на начин одређен у следећем члану.

Продавац има права да ради вађења мустре овласти које друго лице.

Члан 57.

Ако једна страна одбије заједничко вађење мустре, онда је друга страна дужна да на рачун противне стране мустру извади, и то у местима где постоји Берза путем њеног Секретаријата, а у свима другим местима где нема Берзе путем два стручна лица у присуству полициске или општинске власти о чему се мора направити писмени записник.

Приликом вађења мустре важи као правило, да се из свакога вагона односно од сваког дела робе узима по три мустре из различитих џакова односно код товарења ринфуза са различитих места у товару.

Члан 58.

Ако се ради о роби из које се мустре не могу вадити, купац је дужан да без одлагања утврди стање приговорене робе путем Берзе где ова постоји, односно путем полициских или општинских власти или јавно овлашћених лица у присуству два стручна трговца.

Члан 59.

Ако купац робу одвезе даље са места предаје, из магацина, са железнице или лађе, онда се против њене каквоће више не може чинити никакав приговор.

Ако купац има побочну пругу, која од главне пруге води у његово индустријско предузеће, онда он против каквоће робе може учинити приговор и онда кад робу отпреми на такву побочну пругу, под условом да мустру извади пре него што је роба истоварена.

Члан 60.

Ако се против каквоће робе учини приговор купац је дужан да пошто мустре извади учини све што је могуће да се у месту приспећа робе, роба сачува.

Ако је роба подложна квару и чекање је скопчано с опасношћу да се роба поквари, купац може робу продати само преко Берзе или овлашћеног лица.

О извршеном истовару и стављању у магацин, о намераваној или извршеној продаји у смислу горње одредбе, купац је безусловно дужан телеграфски извести продавца, јер ће у противном одговарати за насталу штету.

Члан 61.

За вештачење о каквоћи робе меродавна је берзанска стручна комисија.

Вештачење робе има се затражити код Секретаријата Берзе најдоцније за 10 дана после вађења мустре. После овог рока узима се, да је роба преузета.

Код робе из које није могуће вадити мустру, берзанска стручна комисија изриче своје мишљење на основу извршене констатације о стању приговорене робе по чл. 58. ових узанаса.

Члан 62.

Ако се при продаји изрично уговорило, да се роба која не одговара условима има преузети уз мању вредност, онда је купац дужан да робу преузме пошто благовремено и правилно подигне приговор и мустру извади.

Члан 63.

И против горње одредбе купац има права да одбије робу ако је она од друге врсте, од другог порекла или од друге летине него што је било уговорено, или ако има таква својства да не може испунити циљ куповине с обзиром на услове уговора и остале околности под којима је уговор склопљен. Ово вреди и онда кад се преда роба нездрава, покварена или у таквом стању да се њена испорука коси са начелима трговачког поштења.

Члан 64.

Купац има права да преузме робу по смањеној цени утврђеној од берзанске стручне комисије, ако пре њене одлуке изјави, да се тим правом хоће да користи.

Члан 65.

Продавац је дужан, да купцу накнади трошак проузрокован испоруком робе која не одговара уговору.

Исто тако је и купац дужан да продавцу подмири оне трошкове који су настали услед неоправданих приговора против каквоће робе.

Члан 66.

Ако је учињени приговор против каквоће целе количине робе или једног дела признат као оправдан, продавац има права, изузев чл. 53., да изврши накнадну испоруку робе, и то :

а) код промптних послова у року од три дана од дана одлуке берзанске стручне комисије; и

б) код терминских послова, ако рок није истекао, у року од пет дана после одлуке берзанске стручне комисије.

У сваком случају о својој намери за накнадну испоруку продавац мора известити купца првог радног дана после одлуке берзанске стручне комисије.

Ако продавац купца о таквој својој намери не извести или ако не изврши накнадну испоруку и против дате изјаве или ако се утврди, да и поново испоручена роба не одговара условима уговора, купац је овлашћен, да се користи избором права по чл. 79. ових узанаса.

Код накнадне испоруке има продавац на захтев купца прибавити цакове и ако је то код прве испоруке била купчева дужност.

Члан 67.

Ако се купац приговарајући каквоћи робе држао одредбе чл. 55. узанаса, продавац не може пре него што су мустре извађене и пре него што је извршено вештачење, без одобрења купчевог заменити робу којој је приговорено па ма он и признао оправданост приговора каквоћи испоручене робе.

VI. Плаћање

Члан 68.

Код свих закључених послова цена се разуме у законској валути Краљевине С. Х. С. нето каса, без шконта у колико посебни узанси не прописују што друго.

Члан 69.

Плаћање се има извршити у готову на дан извршене предаје робе уз подношај рачуна, ако није другчије уговорено.

Продавац може тражити и делимично плаћање за делимице предате количине робе.

Плаћање преко новчаних завода може са извршити само онда ако на то пристане продавац.

Члан 70.

Услови плаћања назначени на рачуну или у писму о испоруци обавезни су за купца само онда, ако он против њих није приговорио, а у уговору није назначен начин плаћања или ако се ти услови не косе са уговореним.

Члан 71.

Ако роба не треба да се плати у готову онда се уговорена платежна средства, као акцепти, римесе, бонови и т. д., морају послати или предати продавцу најдоцније за три дана после предаје робе и пријема рачуна.

У противном случају продавац има права, ако после претходне писмене опомене не прими обратном поштом дотична платежна средства, да тражи наплату у готову признајући купцу камату по каматној стопи Народне Банке С. Х. С. све до дана рока плаћања дотичних вредности за покриће.

Члан 72.

Купац је дужан да плаћање изврши о свом трошку и на своју одговорност у месту становања продавца, ако није друкчије уговорено.

Ако купац плати пре рока одређеног за плаћање, купац не може одбити камату, нити тражити попуст.

Члан 73.

Приговор противу појединих ставова у рачуну не даје право купцу да одбије исплату осталих износа којима није приговорио. Али ни продавац не може одбити пријем делимичног плаћања од стране купца.

Члан 74.

Кад је куповна цена уговорена у иностраној валути — девизи, а уговорено место плаћања је у земљи, онда је купац дужан да изврши плаћање о року у уговореној девизи — валути.

Члан 75.

Ако се уговори плаћање на основу рецеписа или дупликата, онда продавац може плаћање захтевати само на основу рецеписа или дупликата издатих од јавних транспортних предузећа.

Исплата куповне цене мора се извршити одмах по пријему или по предаји рецеписа или дупликата. Ако купац плаћање одмах не изврши, продавац може даљу испоруку по истом послу да одложи до исплате дужног износа.

Купац има права да потпуно одбије исплату у случајевима чл. 53. и 63. ових узанаса.

Члан 76.

Ако се цела куповна цена или један њен део има платити пре предаје робе, или има осигурати,

или за њу отворити акредитив, а купац задоцни да ту своју обавезу испуни, продавац је овлашћен да поступи по чл. 79. тач. б), в), г) ових узанаса.

Продавац је дужан да првог радног дана кад наступи задоцњење извести купца протестом о свом избору, јер у противном посао остаје у важности и продавац може, пре уговореног рока за предају односно за примање робе, тражити судским путем само наплату куповне цене.

VII. Повреда уговора

Члан 77.

Сваку повреду или неизвршење уговора, мора утврдити протестом страна која је верна уговору најдаље другог радног дана кад наступи повреда или неизвршење, односно кад о томе буде сазнала.

Члан 78.

Протест којим се утврђује повреда уговора и врши избор права по чл. 79 ових узанаса подиже се писмено, уз прилог берзанске закључнице преко Секретаријата Берзе или препорученим писмом директно противној страни.

Последице протеста настају од часа када се подигне код Секретаријата Берзе или кад се пошти преда препоручено писмо без обзира на време када буде достављен противној страни.

Од подизања протеста ослобађа се:

а) страна коју противна страна буде хотимично обманула, да је благовремено извршила своју дужност;

б) страна која врши избор права по чл. 79. у случају чл. 66. трећи став ових узанаса;

в) страна која тражи извршење у случају чл. 80. став други и чл. 83. последњи став ових узанаса.

Члан 79.

Страна која је верна уговору може по свом избору:

а) тражити извршење уговора и накнаду штете услед задоцњења; или

б) од уговора одустати као да у опште није био склопљен; или

в) на рачун противне стране купити односно продати погођену робу и од ње тражити разлику између уговорене и више цене по којој је роба стварно набављена, односно ниже цене по којој је роба стварно продата, као и накнаду трошкова око те куповине односно продаје; или

г) тражити накнаду разлике која постоји у месту и у времену извршења између уговорене и просечне пијачне односно берзанске цене; или

д) тражити накнаду проузроковане штете и изгубљене добити коју страна верна уговору може доказати; или

ђ) тражити накнаду добити на коју је смела рачунати при скапању посла. О оправданости као и висини овог захтева одлучује Изборни Суд по слободном нахођењу.

Члан 80.

Ако страна верна уговору затражи извршење уговора по чл. 79. тач. а), може уједно за испуну посла одредити рок који се рачуна од дана подигнутог протеста и који не може бити дужи од 14 дана.

Ако друга страна не испуни уговор у року предвиђеном у протесту, или ако рок није предвиђен, у року од 14 дана по подигнућу протеста, онда страна верна уговору може по својој вољи употре-

бити ма које право из чл. 79 тач. б.) в,) г,) д) и њ) ових узанаса. Само је у том случају дужна, да првог радног дана по поновном задоцњењу, извести препорученим писмом другу страну о том свом избору, што ако не учини остаје јој једино право, да судским путем, у року од 30 дана од дана поновног задоцњења, тражи извршење уговора.

Ако се страна верна уговору послужи правом по чл. 79. тач. г) ових узанаса за утврђивање разлике у цени меродавне су пијачне односно берзанске цене на дан нове испуне.

Члан 81.

Ако другог радног дана по насталом задоцњењу ниједна страна не буде подигла протест, узима се да је уговор прећутно продужен за осам дана.

Ако ни за тих осам дана не буде уговор извршен, страна верна уговору једино може тражити судским путем извршење, ако је првог радног дана по неизвршењу о томе протестом известила противну страну. Ако је то страна верна уговору пропустила учинити, уговор се сматра сторнираним.

Члан 82.

Страна која је верна уговору, своја права према другој страни мора тражити судским путем, и то:

а) права из чл. 79. тач. а); чл. 81. став други и чл. 83. последњи став ових узанаса у року од 30 дана по истеку рока за испуну;

б) права из тачке в), г), д) и њ) чл. 79 ових узанаса у року од 90 дана од дана истеклог рока за извршење;

в) права из чл. 86, чл. 83. тач. б), в), г) и д), члана 80. и чл. 76, ових узанаса у року од 90 дана од дана подизања протеста и

г) права из чл. 66. ових узанаса у року од 90 дана од дана одлуке Стручне Комисије.

Ко пропусти у напред означеним роковима поднети судску тужбу, губи доцније право на исту.

Члан 83.

Ако једна страна пре истека рока за извршење изјави, да уговор неће испунити, страна верна уговору има права:

а) одустати од уговора као да он у опште није ни био склопљен; или

б) на рачун друге стране купити односно продати погођену робу и од ње тражити разлику између уговорене и више цене за коју је стварно набављена, односно ниже цене по којој је стварно продата, као и накнаду трошкова око те куповине односно продаје; или

в) тражити накнаду разлике, која у месту извршења и на дан када дигне протест постоји између уговорене и просечне пијачне односно берзанске цене; или

г) тражити накнаду причињене штете и изгубљене зараде, које страна верна уговору може доказати; или

д) тражити накнаду оне зараде, на коју је смела рачунати при склапању посла. Оправданост и величину тога захтева слободно цени Изборни Суд.

Страна верна уговору, кад од противне стране сазна да ова уговор неће извршити, дужна је првог радног дана по том сазнању извести је писмено којом се тачком овог члана хоће да користи, што ако пропусти остаје јој једино право, да по истеку уговором предвиђеног рока тражи извршење судским путем.

Члан 84.

Ко своје право избора употреби по чл. 79., 83, 76. ових узанаса не може више од свог избора одустати изузев случаја предвиђеног по чл. 80. став 2.

Члан 85.

Кад год не дође до извршења уговора, капара или аконто има се одмах вратити.

Члан 86.

Ако код послова, код којих се уговори сукцесивна испорука или испорука на кредит, купац задоцни са плаћањем раније испоручене робе по истом послу, продавац може даљу испоруку обуставити док купац не измири своје дуговање за већ извршену испоруку.

Ако се продавац хоће да користи тим правом, мора позвати купца телеграфски или препорученим писмом, да куповну цену исплати и тога ради оставити му рок од три дана.

Ако купац у том року не плати, продавац има права:

а) одустати од уговора као да у опште није ни био склопљен; или

б) на рачун купца продати погођену робу и од њега тражити разлику између уговорене и ниже цене по којој је роба стварно продата као и накнаду трошкова око те продаје; или

в) тражити накнаду разлике, која у месту извршења и на дан када дигне протест, постоји између уговорене и просечне пијачне односно берзанске цене.

Ако по истеку наведеног рока од 3 дана продавац пропусти да првог радног дана извести про-

тестом купца о свом избору, посао остаје и даље у важности и следећа испорука се има извршити без обзира на то, да ли је измирен дуг за раније извршену испоруку.

Ако је уговорено плаћање по предаји дупликата а купац најдоцније до 12 сати првог радног дана по подношењу дупликата не исплати куповну цену за робу, коју још није стварно преузео, продавац има права, да се користи правима наведеним у тач. а) б) и в) овог члана ако одмах по истеку горњег рока извести протестом купца о свом избору.

VIII. Неспособност плаћања.

Члан 87.

Неспособност плаћања наступа:

1. кад страна сама изјави да није у стању плаћати, или
2. кад страна обустави своја плаћања или кад код својих поверилаца тражи продужење рокова или кад са њима преговара за попуст, или
3. кад је судска егзекуција против једне стране остала без резултата.

Члан 88.

Ако једна од уговарајућих страна пре истека рока за испуну постане неспособна за плаћање, онда је противна страна дужна да закључени посао ликвидира. Ово мора учинити идућег дана чим сазна за неспособност плаћања, а ако би јој било немогуће извршити покриће одмах, онда у року, који јој на њено тражење буде одредила Управа Берзе.

Појављена разлика у евентуалној добити или штети има се обрачунати са страном која је то изазвала. У случају да је неспособна страна већ

пала под стечај, онда се та разлика има пријавити у њену стечајну масу.

Члан 89.

Ако код пренетог, цедираног закључка продавац дође под стечај пре рока за испуну, онда је први купац у праву да поступи против продавца по претходном члану.

Члан 90.

Жиранти и цеденти остају према својим последицима у обавези за тачно извршење закљученог посла, а сваки од њих има право од сваког претходника, који закључак није пренео „без обавезе“, тражити одговарајуће покриће.

Члан 91.

Ако пак први купац или један од жираната, односно преносилац једног пренетог закључка, пре рока за испуну постане неспособан за плаћање или дође под стечај, онда за продавца и способног преносиоца — жиранта — односно за способног првог купца, остаје закључак у важности.

Члан 92.

У случају неспособности првог купца, онај који је постао сопственик таквог закључка има да о томе извести продавца препорученим писмом.

Члан 93.

У случају неспособности плаћања или пада под стечај једне стране, друга страна не може се користити правима из чл. 79. ових узанаса, већ има да поступи по чл. 88. ових узанаса.

IX. Егзекутивна куповина и продаја.

Члан 94.

Егзекутивна куповина или продаја на Београд-

ској Берзи врши се по свим пословима код којих је због неиспуне посла добивен протест.

Члан 95.

Изузетно од овога, егзекутивна куповина или продаја може се вршити и по пословима закљученим ван Берзе, ако се склопљени посао односи на робу која би се могла на овој Берзи нотирати, а писмени уговор је учињен с позивом на узансе Београдске Продуктне Берзе; алиу овом случају једна од уговорних страна мора да је у времену закључка посла била члан или посетилац Београдске Берзе.

Члан 96.

Право егзекутивне куповине или продаје имају и све државне власти.

Члан 97.

Захтев за егзекутивну куповину или продају по чл. 94. ових узанаса подноси се Секретаријату Берзе писменим путем уз прилог протеста, а захтев по чл. 95 уз прилог оригиналне закључнице или уговора.

Члан 98.

Егзекутивна куповина или продаја обавиће се на првом наредном берзанском састанку уз претходну објаву у сали Берзе. Не успе ли цело или делимично извршење тога дана, то ће се оно предузимати дотле док се потпуно не изврши.

Члан 99.

За сваку целу или делимичну куповину или продају егзекутивним путем издаће посредници Берзе берзанске закључнице на којима морају ставити да

је продаја односно куповина „егзекутивна“. Ова се напомена уноси и у посреднички дневник.

Страни, на чији се рачун егзекутивна куповина односно продаја врши, доставиће посредник закључницу препорученим писмом.

Члан 100.

Разлика која проистиче из егзекутивне куповине или продаје иде на терет или у корист стране која је неиспуни. Та разлика има се измирити супротној страни у року од пет дана.

Страна која је у неиспуни подноси и све трошкове око оваквог покрића.

Чл. 101.

Страна на чији се рачун врши егзекутивна куповина или продаја не може у њој учествовати.

Специјалне Одредбе

Жита.

Члан 1.

Код куповине и продаје жита, основна јединица је 100 килограма. Цене се подразумевају нето без цакова.

Најмања количина жита, која може бити предмет трговања на Берзи, јесте 100 метарских центи.

Члан. 2.

Жито бољег квалитета, од уговореног како у тежини тако и у проценту уродице, испоручиво је ако иначе одговара осталим уговорним условима.

Члан 3.

Код продаје или куповине без мустре не могу се испоручити жита која нису здрава, која нису трговачки решетана, која нису од последње жетве и која су помешана са житом ранијег рода.

Као нездраво жито сматра се оно, које није суво, које заудара, које је делимично или све угрјано, које је жижљиво, које у знатној мери садржи буђавих, укварених или наједених (гагричавих) зрна које је јаче огарављено као и жито које садржи преко пола од сто по тежини главничавих зрна.

Пшеница.

Члан 4.

Није испоручива пшеница:

а) кад од уговорене релативне тежине одступа

преко 2⁰/₀ и кад има преко 2⁰/₀ више од уговореног процента страних примеса; или

б) кад садржи по тежини више од 2⁰/₀ исклијалих зрна; или

в) кад садржи по тежини више од 2⁰/₀ ражи, која се има урачунавати као уродица; или

г) кад садржи преко 1⁰/₀ по тежини тврде пшенице или белије.

Члан 5.

Испоручива је пшеница по уговору без мустре: која је здрава, трговачки решетана, сува, која је из последње жетве и ако није друго изриком уговорено, пшеница порекла Краљевине С. Х. С. Пшеница нове жетве има се испоручивати почев од 1. Септембра.

Члан 6.

Са оштетом (бонификацијом) испоручива је пшеница:

а) кад одступа од уговорене релативне тежине до 2⁰/₀ и кад садржи до 2⁰/₀ више уродице него што је уговорено. У том случају продавац је дужан одобрити купцу следећу бонификацију:

код уродице за пола од сто више	1/2 0/0
" " " 1 " " "	1 0/0
" " " 1 и по 0/0 "	1 3/4 0/0
" " " 2 0/0 "	2 1/2 0/0

од куповне цене.

При утврђивању уродице по тежини, сваких почетих пола од сто сматра се као целих пола од сто.

При одступању од релативне тежине продавац ће одобрити купцу на име оштете:

за пола од сто мање у тежини	1/2 0/0
за 1 0/0 " " "	1 1/2 0/0
за 1 1/2 0/0 " " "	2 1/2 0/0
за 2 0/0 " " "	4 0/0

Члан 7.

Ако се у уговору означи порекло или крај из кога се роба има испоручити, купац не мора примити робу другог порекла или из другог краја, као ни ону, која би била помешана са робом другог порекла или из другог краја.

Члан 8.

Код закључака учињених изрично по запечаћеној мустри мора испоручена роба тачно одговарати продајној мустри.

Члан 9.

Код закључака учињених по типу извесног порекла, роба има у свему одговарати просечном типу дотичне провенијенције, који се има сваке године утврдити на Берзи.

Раж.

Члан 1.

Није испоручива раж:

- а) која је помешана са вештачки сушеном робом;
- б) која по броју зрна садржи више од 1 % исклијалих зрна;
- в) која по броју зрна садржи више од 4% пшеничних зрна код ражи из Србије, а 2% из осталих крајева С. Х. С.

г) која садржи више од 3% по тежини других примеса изузимајући пшенична зрна.

Раж се мора ипак примити, ако садржи више од 3%, али мање од 5% страних примеса. У том случају продавац има одобрити купцу следећу бонификацију:

код уродице од 3 1/2 0/0	1/2 0/0
" " " 4 0/0	1 0/0

код уродице од	4 $\frac{1}{2}$ ‰	1 $\frac{1}{2}$ ‰
„ „ „	5 ‰	2 ‰

од куповне цене или тежине.

Ако је релативна тежина испоручене ражи мања од уговорене продавац ће бонифицирати купцу:

код мањка од	$\frac{1}{2}$ ‰	$\frac{1}{2}$ ‰
„ „ „	1 ‰	1 $\frac{1}{2}$ ‰
„ „ „	1 $\frac{1}{2}$ ‰	2 $\frac{1}{2}$ ‰
„ „ „	2 ‰	3 $\frac{1}{2}$ ‰
„ „ „	2 $\frac{1}{2}$ ‰	4 ‰
„ „ „	3 ‰	4 $\frac{1}{2}$ ‰

и за сваких даљих или почетих пола од сто мање у тежини $\frac{3}{4}$ ‰ од куповне цене.

Матична раж сматра се уродицом и може се у ражи у тако незнатној мери помешана налазити колико се није могла отклонити брижљивом манипулацијом.

Овас (зоб)

Члан 1.

Овас треба да је тежак 40 килограма по хектолитру и може имати највише 3 ‰ уродице.

Не може се испоручити оvas:

- ако у себи има преко 2 ‰ јечма, или
- ако садржи преко 3 ‰ исклијалих зрна, и
- не може се испоручити црна зоб.

Ипак се може испоручити оvas ако садржи највише 4 ‰ уродице, и у том случају треба одобрити (бонифицирати):

за првих пола од сто 1 ‰

за других пола од сто 2 ‰

од куповне цене.

Јечам.

Члан 1.

Код јечма се као узанс роба сматра она, која тежи 60 килограма по хектолитру и која има највише 3 ‰ уродице.

Не сме се испоручити јечам, ако садржи више од 1 ‰ исклијалих зрна.

Може се испоручити јечам, ако у место 3 ‰ уродице има највише 4 ‰, у ком случају продавац има одобрити (бонифицирати) купцу:

за пола од сто више уродице $\frac{1}{2}$ ‰

„ 1 ‰ „ „ 1 ‰

Исто тако може се испоручити и јечам, који нема одређену тежину од 60 килограма али само онда ако је тежак најмање 58 килограма. У том случају продавац је обавезан одобрити купцу оштету (бонификацију):

код тежине од 59 $\frac{1}{2}$ кг. 1 ‰

„ „ „ 59 1 $\frac{1}{2}$ ‰

„ „ „ 58 $\frac{1}{2}$ 2 ‰

„ „ „ 58 2 $\frac{1}{2}$ ‰

Оштета се не може тражити ако мањак није већи од 250 грама.

Члан 2.

Изузимајући продају по мустри или ако није друго што изрично условљено не сме се испоручити као *иварски јечам*:

а) сумпорени, вештачки сушени, или нагрижени јечам, или озими јечам, или

б) који садржи по тежини више од 1 ‰ пресечених, преломљених или ољуштених зрна, или

в) који по броју зрна садржи више од 1 ‰ исклијалих зрна, или

г) који садржи по тежини више од 1% уродице.
Код продаје јечма за семе не могу се испоручити озими и јари јечам помешани.

Код пиварског јечма за узанс-робу узима се тежина коју стране уговоре при склапању посла.

Може се испоручити пиварски јечам мање тежине од уговорене, али мањак не сме прећи 150 дкг. У том случају дужан је продавац одобрити купцу на име оштете:

"	"	од 50 до 75 дкг.	1%
"	"	" 75 " 100 "	1 $\frac{1}{2}$ %
"	"	" 100 " 125 "	2%
"	"	" 125 " 150 "	2 $\frac{1}{2}$ %

од куповне цене.

Кукуруз.

Члан 1.

Кукуруз за испоруку мора бити: здрав, без мириса, трговачки решетан, у месецима од 1. маја до 30. октобра сув, а од 1. новембра до 30. априла повремено сув. Садржину кварних зрна одређује сваке године Берза.

Члан 2.

Ако је закључен жути кукуруз онда је без бонификације испоручив кукуруз пореклом из граница предратне Србије ако у њему нема више од 12% белих зрна, а кукуруз из осталих крајева Краљевине ако у њему нема више од 5% белих зрна.

Ако је закључен бели кукуруз онда је испоручив без бонификације кукуруз из граница предратне Србије ако не садржи више од 15% жутих зрна, а кукуруз из осталих крајева Краљевине ако нема више од 5% жутих зрна.

Ако је закључен кукуруз мешанац, он мора имати најмање $\frac{1}{3}$ жутих зрна.

Члан 3.

Са бонификацијом испоручив је жути кукуруз ако садржи до 20% белих зрна, а бели кукуруз ако садржи до 25% жутих зрна. Преко ових процената кукуруз није испоручив. Сви наведени проценти имају се рачунати по броју зрна.

У овом случају купац има права на следећу бонификацију:

код жутог кукуруза:

од 13 до 14%	белих зрна	1 $\frac{1}{4}$ %
" 15 "	16%	3 $\frac{1}{4}$ %
" 17 "	18%	1 $\frac{1}{2}$ %
" 19 "	20%	3%

од куповне цене.

код белог кукуруза:

од 16 до 17%	жутих зрна	1 $\frac{1}{4}$ %
" 18 "	19%	1 $\frac{1}{2}$ %
" 20 "	21%	1 $\frac{1}{2}$ %
" 22 "	23%	2 $\frac{1}{2}$ %
" 24 "	25%	3%

од куповне цене.

Члан 4.

Ако се уговори само кукуруз, без ближег назначења, продавац може испоручити било бели било жути, било кукуруз мешанац. Модар кукуруз и кукуруз вештачки сушен није испоручив.

Члан 5.

Код закључака за вештачки сушен кукуруз, роба мора бити добро сува и расхлађена, и не сме имати више од 14% влаге нити више од 2% бројно прегорелих зрна; не сме имати задаха, а кварних зрна може имати до бројно 2%.

Пасуљ.

Члан 1.

Код куповине и продаје пасуља без мустре вреди следеће:

а) под општим именом „пасуљ“ има се увек разумети бели пасуљ, решетан, здрав, сув;

б) не може се ставити приговор пасуљу који садржи до 1⁰/₀ шарених или покварених зрна;

в) не може се испоручити такав пасуљ, који садржи у себи више од 4⁰/₀ шарених или покварених зрна или који садржи више од 4⁰/₀ пасуља друге боје, него каква је боја уговорена;

г) може се ипак испоручити такав пасуљ, који има више од 2⁰/₀ а мање од 4⁰/₀ уродице (шарених или покварених зрна), но у том случају припада купцу следећа оштета;

од 2 ⁰ / ₀ до 3 ⁰ / ₀	1 ¹ / ₂ ⁰ / ₀
„ 4 ⁰ / ₀	4 ⁰ / ₀

од куповне цене.

Члан 2.

Под требљеним пасуљом има се разумети, да пасуљ има бити руком требљен, и да никаквих страних или покварених зрна не сме садржавати и мора бити онакав у каквој је боји продат.

Члан 3.

Ако је рок за испоруку уговорен после 1. Септембра, онда се увек има испоручити род из дотичне године. Но у колико се уговори, да се и после тога рока има испоручити „стара роба“, онда се може испоручити само род из прошле године.

Купац није дужан преузети такву робу, која је старија од године дана, или која је помешана од новог и старог рода.

Брашно и млински производи

Чл. 1.

Брашно и млински производи тргују се по врстама (бројевима) за 100 кгр. бруто за нето са џаковима.

Чл. 2.

Продавац прибавља џакове и они морају бити од доброг ткива, способни за транспортовање брашна и затворени пломбама које морају носити на једној страни број брашна а на другој страни фирму произвођача.

У џаковима од хартије и без пломбе могу се испоручити само мекиње и брашно за сточау крану.

Ако купац прибавља џакове а куповна цена је уговорена са џаковима, обрачун се има извршити бруто за нето али ће продавац одобрити купцу вредност џакова.

Чл. 3.

Куповна цена се плаћа у готовом без одбитка при предаји робе.

Ако се уговори, да се куповна цена има платити при предаји робе а роба се има да пошаље у које друго место, продавац има право да исплату куповне цене захтева пре пошиљке робе. О овом свом захтеву дужан је да купца извести у случају отказа једновремено са отказом иначе препорученим писмом првог радног дана по пријему купчеве диспозиције. У последњем случају купац има право да изврши исплату у року од 5 дана од дана послатог извештаја.

Чл. 4.

Ако се услови продаја брашна по узансима Београдске Берзе или без назначења марке или по-

рекла, разуме се да продато брашно има одговарати типу брашна који у времену испоруке важи на Београдској Берзи.

Берзанске типове брашна утврђује с времена на време према стварним приликама Берзанска Комисија одређена од Управе Берзе.

Сваки млин, који жели да своје производе под својом марком продаје на Берзи, мора с времена на време, послати Секретаријату Берзе запечатене мустре од 1 кгр. свих врста својих производа. У случају спора овакве мустре биће меродавне за упоређивање и утврђивање разлике. Ако који млин по предњем не би поступио, онда у случају спора има служити за упоређивање и утврђивање разлике берзански тип брашна који буде важио у време испоруке.

Чл. 5.

За сада се утврђују ови берзански типови:

а) пшенична брашна за теста:

гриз

Од брашно за развлачење;

Од брашно за пецива;

б) хлебна пшенична брашна:

0 бело хлебно брашно прве врсте;

I бело хлебно брашно друге врсте;

II црно хлебно брашно прве врсте;

III црно хлебно брашно друге врсте;

IV црно хлебно брашно треће врсте;

в) брашно за сточну храну ((Futtermehl);

г) мекиње крупне и ситне.

Ако који млин осим ових типова производи још који тип брашна, узима се да он мора одговарати просечном квалитету између вишег и нижег од горе наведених бројева брашна.

Чл. 6.

Пшенично брашно мора бити самлевено од чисте пшенице; мора бити здраво, суво, без мириса и не сме имати никаквих страних примеса нити друге врсте брашна (јечмено, кукурузно, од пасуља, од кромпира, ражано и т. д.).

Пшенично брашно од броја 0 до броја III закључно као и брашно од ражи не сме имати горак укус.

Ниже врсте брашна од бр. III морају бити здраве али им се не може приговорити због горког укуса.

Није испоручиво брашно ако није здраво, ако има мирис, ако је горко и ако не одговара условљеној врсти.

Чл. 7.

Мекиње морају бити здраве, без сваког другог додатка осим оне количине кукоља или граора која не прелази утврђени проценат уродице.

Чл. 8.

Пшенична брашна до броја II закључно испоручују се у егализованим џаковима од 85 кгр.; пшенично брашно бр. III и ниже врсте испоручују се у егализованим џаковима од 50 или 70 кгр. према избору продавца.

Брашно од ражи као и други млински производи од јечма, кукуруза и т. д. испоручују се у егализованим џаковима по уговору.

Крупне мекиње испоручују се у егализованим џаковима од 40 кгр. а ситне мекиње у егализованим џаковима од 50 кгр.

Чл. 9.

Ако се испорука брашна има да изврши у

извесном року са отказом, отказни рок мора бити најмањи 8 дана.

Чл. 10,

Испорука се има вршити без прекида. Код товарења у вагоне има се испоручити дневно најмање 200 мет. центи а код товарења у шлепове 600 мет. центи.

Чл. 11.

Код закључака на два или више месеци (сукцесивна испорука) уговорена количина има се испоручити у једнаким деловима по месецима и бројевима.

Ако један део не буде у дотичном месецу никако или буде делимично испоручен, сматра се, да је испорука за остале количине прећутно продужена за један месец односно од месеца до месеца до краја уговореног рока. Али ако једна страна не буде хтела сматрати, да је испорука на овај начин продужена, мора о томе известити другу страну препорученим писмом најмање за 8 дана пре истека извршног рока.

Кромпир.

Члан. 1.

Кромпир се тргује за 100 кгр. нето.

Разликује се кромпир за храну, за индустријске цели и за сетву, а по боји, роза, жути и бели.

Кромпир за исхрану.

Члан 2.

Испоручива је роба једне врсте, руком пребрана, без земље или клица, здрава, умерено сува, а у колико се тачно боја не утврди. може се испоручити кромпир ма које боје. Кромпир за исхрану

не сме имати више од 10% комада краћих од 5 сантиметара.

Кромпир за сетву.

Члан 3.

Ако се продаје кромпир за сетву онда се има испоручити роба здрава, чиста, пажљиво пребрана, средње величине, и роба без примесе земље и без клица.

Кромпир за индустријске сврхе.

Члан 4.

Испоручив је кромпир који је по времену и доба године здрав, зрео и који је без земље и клица, и од сваке врсте ако се ова не уговори. Свенулих комада не може имати више од 5% од целокупне предаје.

Члан 5.

Приговор се не може учинити ако се услед пребирања појави мањак од 2% или 4% услед пробног прања, и ако количина комада краћих од 2 и по см. не прелази 10% од тежине испоручене робе.

Члан 6.

Ако је мањак на тежини због примесе земље већи од 2% али мањи од 10% купац има право захтевати следећу бонификацију:

од 2 до 4 %	мањка пола %
„ 4 „ 6 %	„ 1 %
„ 6 „ 8 %	„ 2 и по %
„ 8 „ 10 %	„ 6 %

од куповне цене или од тежине.

Ако испоручена роба садржи више од 10% али мање од 20% кромпира краћег од 2 и по см. купац има право на бонификацију и то:

од 10 % до 15 % 1 %
 „ 15 % „ 20 % 3 %

од куповне цене или од тежине.

Купац има право да одбије пријем робе:

а) ако тежина примесе у земљи прелази 10 %;

б) ако тежина комада краћих од 2 и по см. износи више од 20 %.

Члан 7.

Ако продавац при склапању посла буде гарантовао за садржину скроба, а испоручена роба не буде одговарала условима уговора, продавац је дужан да купцу накнади разлику у вредности.

За утврђивање разлике меродавна је анализа које државне хемијске лабораторије, којој се на испитивање има предати мустра извађена по одредбама чл. 56. општих узанаса. Мустра се има водити у тежини од 5 кг. за сваких 100 мет. центи.

Члан 8.

Ако у месту испуне наступи мраз или опасност од мрза, онда се има обуставити даља испорука, и има се сматрати да је рок за испоруку одложен док мраз односно опасност од мрза не престане. У томе случају дужан је продавац купца без одлагања писмено известити. Ако купац и поред свега тога ипак захтева испоруку робе, онда је продавац дужан, исту без обзира на горње околности отпремити, но дужан је на терет купца обложити сламом или сеном унутарње зидове вагона (зимско паковање). У случају да се испорука робе због мрза или опасности од мрза мора обуставити, купац је дужан накнадити продавцу законску камату и трошкове настале услед чувања робе.

Члан 9

Ако се уговори да се кромпир товари у џакове, онда је купац дужан послати џакове и канап франко место које је означено у уговору. Задоцнили купац са одашиљањем џакова, односно ако продавац исте на 8 дана пре рока за испоруку није добио, онда је он у праву да узјами џакове на терет купца.

На име таре одобрава се купцу 1 кг. за сваки џак без обзира на његову стварну тежину.

Члан 10.

По свима закључцима учињеним после 15. јула сматра се да се има испоручити нова роба.

Ораси.

Чл. 1.

Ораси се тргују за 100 кг. нето или са џаковима за 100 кг. бруто за нето.

Чл. 2.

Ораси за испоруку морају бити здрави, повремено суви и од последње бербе. Почев од 15. октобра има се испоручити нова роба. Без приговора има се примити роба која садржи до 5% по броју кварних ораха.

Са бонификацијом испоручива је роба која садржи преко 5% а највише до 10% кварних ораха. У том случају има продавац одобрити купцу на име оштете и то:

за 6% кварних ораха	1/2%
од 7% до закључно 8%	1 1/2%
од 9% до 10%	3%

од куповне цене.

Роба која садржи преко 10% кварних ораха може се примити само са накнадним споразумом.

Суве шљиве.

Члан 1.

Суве шљиве тргују се за 100 кгр. Цена се разуме нето, без одбитка и то:

- а) код испоруке у цаковима, бруто за нето; и
- б) код испоруке у сандуцима и бурадима, нето тара.

Цакови, сандуци и бурад се подразумевају у цени.

Члан 2.

Квалитет сувих шљива означаје се бројем комада у пола килограма и према томе се разликују ови квалитети:

- а) 60/65; 70/75; 80/85; 85/90; 95/100; 100/105; 115/120 и 125/130.
- б) Меркантил т. ј. без гаранције за број комада у пола килограма.

Члан 3.

Под „вагонским товаром“ сувих шљива разуме се 10.000 кгр. бруто у егализованим цаковима или 10.000 кгр. нето у сандуцима или бурадима.

Под „гарнитуром шљива“ разуме се 300 мет. центи и то по један вагонски товар следећа три квалитета: 80/85; 95/100 и 115/120;

под „гарнитурним вагоном“ разуме се вагонски товар по једне трећине квалитета 80/85; 95/100 и 115/120;

под „малом гарнитуром“ има се разумети 300 мет. центи и то по 100 мет. центи квалитета 95/100; 115/120 и 125/130;

под „малим гарнитурним вагоном“ има се разумети вагонски товар по једне трећине квалитета 95/100; 115/120 и 125/130;

под „великим гарнитурним вагоном“ разуме се вагонски товар четири квалитета у подједнаким количинама и то: 70/75; 80/85; 95/100 и 115/120;

под „великом гарнитуром“ разуме се 400 мет. центи и то по један вагонски товар следећа четири квалитета: 70/75; 80/85; 95/100 и 115/120.

Члан 4.

Суве шљиве имају се испоручивати у егализованим новим, сувим цаковима од јуте од по 90 или 100 кгр. бруто тежине и њих прибавља продавац.

У употребљеним цаковима од шљива, неопштећеним могу се испоручити само шљиве квалитета од 115/120 и меркантил.

Бурад и сандуци за паковање шљива морају бити нови, способни за транспортовање и њих прибавља продавац.

Члан 5.

Суве шљиве за испоруку морају бити од последње бербе, здраве, зреле, добро осушене и не смеју бити надимљене или квашене.

Здраве, ушећерене (беле услед лучења шећера) шљиве морају се примити.

Пријем се не може одбити, ако се у испорученим шљивама нађе по која усамљена коштица или петелка од шљива.

Члан 6.

Ако је испоручена роба боља или крупнија од уговорене, пријем се не може одбити.

Просечни број комада шљива у пола килограма има се утврдити из 5 или 10 цакова или сандука. Купац одређује број цакова или сандука и који ће се цакови, сандуци или бурад отворати. Из сваког од ових могу се вршити по два мерења.

Приговор се не може учинити ако испоручена роба просечно одговара условљеном вишем броју комада и не прелази тај број за мање од два комада.

Ако испоручена роба прекорачи условљени виши број за два комада или више а највише за пет комада, купац има робу преузети уз мању цену, која се одређује према разлици у цени између уговореног броја комада и пронађеног просечног броја комада у испорученој роби.

Ако испоручена роба прекорачи уговорени виши број комада за више од пет комада, купац може пријем такве робе одбити.

Члан 7.

Ако продавац преда ситнију робу која не одговара просечној уговореној цени, има права да наплати предату робу само по просечној најнижој цени за дотичну врсту шљива; а ако преда крупну робу, може исту наплатити само по просечној цени за крупну робу. Коначан обрачун извршиће се по уговореној цени после целокупне предаје по уговору.

Пекмез од шљива.

Чл. 1.

Пекмезом од шљива тргује се за 100 кгр. нето франко буре.

Чл. 2.

Под „вагонским товаром“ разуме се количина од 100—105 мет. центи бруто.

Под малим буретом пекмеза разуме се буре до 110 кгр. а под великим, буре од 110 до 200 кгр.

Не може се испоручивати пекмез у великим бурадима од преко 200 кгр. бруто тежине а у малим од преко 120 кгр. бруто тежине.

Ако се погођена количина пекмеза не назначи по тежини већ по броју буради, онда се имају разумети бурад од 160 до 200 кгр. бруто тежине.

Чл. 3.

Пекмез се испоручује у продавчевим бурадима од тврдог дрвета, неупотребљаваним и способним за транспорт.

На сваком бурету мора бити утиснута тежина бруто и тара.

Чл. 4.

Пекмез за испоруку мора бити учињен од силових зрелих шљива последње бербе, добро укуван, незагорео и без коштица. Ако се нађе по где која коштица, не може се одбити пријем.

Члан 5.

Као одбитак на воду има продавац одобрити купцу за свако буре бруто тежине:

до 50 кгр.	25 дгр.
до 100 кгр.	50 дгр.
а преко 110 кгр.	1 кгр.

Члан 6.

Ако се у испорученој роби нађе до 10% по броју буради неисправне робе, купац може али није дужан да робу преузме уз попуст на цени.

Али ако неисправна роба пређе 10% по броју буради, купац је у праву потпуно да одбије пријем такве робе.

Свињска маст

Чл. 1.

Свињска маст тргује се за 100 кгр., нето дара, буре бесплатно.

Чл. 2.

Свињска маст мора бити тнпљена од чисте свињске сланине и сала, мора бити чиста, бела, глатка, укусна, неужегла, без задаха, добро измешана, без соли, без воде и без икаквог талоба као и без сваке масне или какве друге примесе.

Чл. 3.

Бурад морају бити направљена од здравог, тврдог дрвета и тако окована да су потпуно способна за транспортовање. Од меканог дрвета могу бити бурад само онда, ако се то нарочито уговори.

Чл. 4.

Није испоручива маст у бурадима преко 250 кгр. бруто тежине.

Чл. 5.

Допуштена је разлика у дари до 1% од бруто тежине. Ако је та разлика већа од 1% онда је продавац дужан, да укупну разлику одобру купцу.

Чл. 6.

Ради изналажења стварне даре, купац има право, да од сваких 20 буради једно издвоји и премери за пробу. Ако се утврди, да је дара не-

тачно назначена, онда сви трошкови око изналажења даре иду на терет продавца.

Чл. 7.

Ако се уговори испорука масти страног порекла, испоручити се може уговорена марка у оригиналном паковању.

Сољена свињска сланина

Чл. 1.

Сољена свињска сланина тргује се за 100 кгр. нето.

Чл. 2.

Испоручити се може сланина справљена од шурених свиња, и она мора бити здрава, неужегла, укусна и без костију.

Не може се испоручити сланина од нераста.

Чл. 3.

Сланина леђина мора бити правилно резана без делова од главе, врата и трбуха.

Ако се услови 4 комада на 100 кгр., испоручени комади не могу бити лакши од 20 кгр.; ако се услови 5 комада на 100 ктр. не могу се испоручити комади испод 15 кгр.

Ако се продаје сланина по комаду (целе полутке) и по тежини, продавац може испоручити комаде чија је тежина за 5 кгр. мања од уговорене али се појављена разлика у тежини има изравнати комадима који имају већу тежину.

Чл. 4.

Жировна сланина или потрбушина може се испоручити само ако је то уговорено.

Чл. 5.

Продавац је дужан, да сланину пре предаје два пута отресе од сувишне соли

Сено и слама.

Члан 1.

Сено и слама се тргују у пресованом стању за 100 кгр. нето.

За пресовање и везивање бала сме се употребити жица у тежини до највише 60 кгр. за 100 мет. центи. Ако такву жицу прибавља купац, овлашћен је да њену вредност до поменуте тежине одбије при исплати рачуна.

Члан 2.

Ако стране не уговоре друкчије, испорука се има извршити железницом.

Као место извршења сматра се станица где је уговорена цена франко.

Члан 3.

За предају односно за примање робе меродавна је званична тежина у месту извршења.

Ако се роба утовари на станици на којој је мерење немогуће извршити, железница ће на товарном листу назначити да се роба службено претмери на једној од идућих најближих станица, у ком случају меродавна је тежина која се ту буде утврдила.

Трошак око истовара подноси купац.

Члан 4.

Цираде и ужад потребна за покривање робе има продавац да достави бесплатно. У том случају купац је дужан да их у року од 3 дана по при-

јему робе поврати у исправном стању и бесплатно, јер је у противном преко тога рока дужан накнадити продавцу уобичајену најамнину.

Ако купац за 30 дана од дана пријема робе цираде не буде повратио, сматра се да је исте купио и дужан је да продавцу њихову вредност накнади са додатком уобичајене најамнине за 30 дана.

Ако се уговори, да купац има да достави цираде и потребну ужад, а продавац робу по уговору не буде испоручио, и ако цираде буде примио, купац је овлашћен да од њега захтева накнаду најамнине за све време за које цираде не буду употребљене.

У сваком случају продавац је дужан да по пријему цирада у року од 2 дана затражи вагоне од станице где робу има товарити.

Ако купац на основу обавезе не буде доставио потребну ужад продавац ће их на његов рачун набавити.

Тежина цирада и потребне ужади има се код сваког вагона посебице утврдити, на товарном листу назначити и одбити од бруто тежине.

Поред тога има се на товарном листу тачно назначити знак и број сваке цираде код односног вагона.

Ако се тежина цирада на товарном листу не назначи, узима се тежина од 80 кгр. по вагону од 10 тона, а 120 кгр. по вагону од 15 тона, па се овако обрачун има извршити.

Ако се из товарног листа не види да је тежина нето, има се по горњем ставу одбити тежина цирада.

Члан 5.

Под изразом вагон у уговору се разуме 100 мет. центи нето.

Ако је продано само један или два вагона сматра се да је код сена продато најмање 70, а највише до 100 мет. центи, а код сламе најмање 60 до највише 90 мет. центи по вагону.

Код већих закључака продавац може испоручити до 5 % више или мање од целокупне количине. Тај вишак или мањак има се обрачунати по пијачној цени на дан испоруке.

Кад се роба отпрема у границама Краљ. С.Х.С. товарна тежина код отворених вагона за сено најмања је 70 мет. центи, а за сламу 50 мет. центи; код затворених вагона за сено 40 мет. центи, а за сламу 30 мет. центи.

Код сена пресованог помоћу парне пресе најмања товарна тежина јесте 80 мет. центи а код сламе 35 мет. центи.

Ако се продавац не држи ових прописа дужан је да накнади разлику у подвозу до пријемне станице (мртви товар).

Члан 6.

Код закључака франко или „аб“ утоварна станица продавац одговара за квалитет по чл. 47. општих узанаса.

Члан 7.

Пресовање се врши ручном пресом, пресом на вигло, или перпетуалном пресом.

Слама у сноповима не сме се при пресовању превијати, већ мора задржати целу своју дужину.

Ако у испорученој количини има више од 2 % непресоване робе, продавац је дужан да купцу нак-

нади тиме причињене изеатке као лежарину, мањак на вредности, пресовање, трошак за превоз и т. д.

Члан 8.

Испоручити се може само ливадско здраво и суво сено последње косидбе, без прашине или буђе.

Сено не сме бити поплављено, не сме бити угрејано, али може бити мало избледело. Трска, шаша, рогозина, или трње смеју бити у врло незнатним количинама, али никако уметнуто у пресоване бале.

Слама се сме испоручити здрава, сува, без прашине или буђе, здраве боје и без непријатног мириса, од последње жетве, а осталих трава сме садржавати у врло незнатним количинама. Осим тога слама вршена машином не сме бити мешана са сламом у сноповима, а ни у једној од тих врста не сме бити плеве.

Сено продато „по пореклу“ мора потицати из дотичног краја и имати све дотичне одлике, и с тога се не сме испоручити помешано са сеном другог порекла.

Члан 9.

Код закључака са роком испоруке од неколико месеци разуме се да се има појединачно сваког месеца испоручити подједнака количина.

Члан 10.

У погледу приговора важе прописи чл. 55. општих узанаса.

Ако купац у року у ком се може очекивати одговор послат обратном поштом не прими од продавца никакав одговор, овлашћен је да робу истовари и склони на терет продавца, утврдивши предходно стање робе по чл. 58. општих узанаса.

Ако продавац за 8 дана од дана подигнутог приговора не буде робом располагао, купац може:

а) оставити робу и даље у шупи добро покривеној или на ком другом скровитом месту, у ком случају продавац је дужан накнадити уобичајене трошкове за смештај и лежање робе; или

б) на рачун и ризик продавца пренети робу на које друго место, поступајући у том случају уредно и брижљиво, или

в) пошто продавца претходно обавести за његов рачун и ризик продати робу уз најповољније услове и преко овлашћеног лица.

Члан 11.

Ако се утврди да испоручена роба којој је приговорено није каквоће каква је требала бити продавац је овлашћен да изврши накнадну испоруку у року од 8 дана од дана када приговор против каквоће буде признат као оправдан, придржавајући се увек чл. 66. општих узанаса.

Члан 12.

Ако мања вредност код сена и код сламе не износи више од закључно 15 % куповне цене, роба се уз бонификацију мање вредности има преузети, и ако у уговору није био предвиђен пријем робе уз мању вредност.

Ако је мања вредност већа од 15 % од куповне цене, купац је обавезан да уз мању вредност робу преузме у случају да је тако било уговорено; у противном има право да робу потпуно одбије.

Члан 13.

Ако се уговори испорука одмах (промпт) рок извршења рачуна се код сена и сламе за 3 недеље од дана закључка посла.

Џакови и Цираде.

Члан 1.

При давању односно узимању у најам џакова или цирада обе стране морају у уговору (закључници) назначити тачно ове одредбе:

величину џакова према запремини односно цирада у квадратним метрима, као и врсту у погледу ткања;

знак и број под којим су џакови или цирада обележени од стране сопственика;

за коју циљ ће се џакови или цираде употребити;

да ли су џакови или цираде још неупотребљаване или су то већ биле а онда да ли су потпуно читаве или крпљене и оправљане;

величину најамнине на дан или недељно, и вредност џакова или цирада, која се има накнадити у случају нестанка.

Члан 2.

Џакови и цираде које се дају у најам, имају се обележити видљивим знаком и најмодавцу повратити његови џакови и цираде са истим знаком и бројем.

Члан 3.

Унајмљени џакови смеју се употребити само за жита, суво поврће и воће, и за суво семење без

мириса. Кукурузом у клипу, кромпиром, брашном, мекињама, сувим шљивама смеју се пунити џакови само ако је изрично уговорено.

Ако се није изриком уговорило, цираде се не смеју употребљавати за покривање масне, лепљиве или друге робе, која цираде може оштетити.

Члан 4.

Најмодавац је дужан да пошаље потпуно читаве и суве џакове или цираде. Ако он преузме обавезу, да цираде не пропуштају воду, одговоран је за штету која би настала услед кише или воде.

Члан 5.

Уговор о најму траје најмање 14 дана, за које се време погођена најамнина мора платити па ма се џакови и цираде повратиле и пре истека овог рока.

Најамнина се плаћа када се џакови или цираде предаду најмопримаоцу, или испошљу њему, или се по његовој наредби другом пошаљу, па закључно до дана, када најмодавцу буду повраћене у његово место становања.

Најмопримаоц сноси трошкове за предају џакова или цирада од магацина, као и трошкове за повраћај до магацина најмодавца.

Члан 6.

Најмодавац је дужан при одашиљању, а најмопримаоц при повраћају, сваку цираду засебно завити.

Џакови и цираде имају се повратити онако неоштећени, како су и били предати. Најмопрималац не одговара само за ону умањену вредност, која настане уредном употребом џакова или цирада, а с обзиром на дату сврху и време употребе.

Цираде се не смеју никаквим оруђем бушити нити прибијати и морају се вратити потпуно суве.

Члан 7.

Ако најмодавац џакове или цираде отправља по наредби најмопримаоца железницом, лађом или др. дужан је известити најмопримаоца препорученим писмом, у коме ће назначити знак, број, количину, величину и врсту послатих џакова или цирада.

Ово је исто дужан учинити и најмопрималац при повраћају.

Ако се џакови или цираде преузимају у магацину најмодавца, најмопрималац је дужан да их ту прегледа, а ако се шаљу железницом, лађом или др. дужан је да изврши преглед одмах по пријему, и да у случају ма какве било неисправности извести најмодавца препорученим писмом. Не буде ли ово учинио сматра се да су тачни наводи најмодавца по опису и спецификацији.

Члан 8.

Повраћене џакове или цираде најмодавац има одмах прегледати и препорученим писмом известити најмопримаоца колико их је и у колико оштећени.

Најмопрималац има право да повраћене џакове или цираде прегледа у магацину најмодавца у року од три дана пошто прими извештај о каквој неисправности, и ако станује у истом месту; иначе у року од 8 дана, јер ако за то време не буде то учинио сматра се да усваја све наводе најмодавца.

Најмопрималац има исто тако права захтевати да се повраћени џакови или цираде распакују и прегледају у његовом присуству, што се мора учинити најдаље у року од три дана по приспећу џакова или цираде.

Члан 9.

Ако се цакови или цираде изгубе или их нестане, најмопрималац је дужан учинити писмени отказ. За отказане цакове или цираде најмопрималац мора платити најамнину до дана отказа и њихову вредност накнадити најмодавцу одмах по пријему рачуна.

Члан 10.

Ако се отказани цакови или цираде накнадно пронађу и поврате најмодавцу, он је дужан вратити плаћену вредност за њих по одбитку најамнине од дана отказа па до дана приспећа у његово место становања.

Члан 11.

Цакови или цираде који буду оштећени употребом противном уговору или неуредним чувањем, сматрају се као да нису враћени.

Члан 12.

Оштећени цакови или цираде за које је најмопрималац платио њихову вредност и најамнину постају од тога часа његова својина и најмодавац му их има одмах предати.

Члан 13.

Поправке на оштећеним цаковима или цирадама може извршити једино најмодавац о трошку најмопримаоца.

Члан 14.

Ако најмопрималац уступи цакове или цираде ком трећем лицу на употребу он је одговоран за сваку штету.

Члан 15.

Трошкове за предају, експедицију, повраћај најамнина и вредност за невраћене цакове или цираде најмопрималац мора измирити одмах по пријему рачуна.

Члан 16.

У случају каквога спора Избрани Суд одлучује по слободном нахођењу да ли ће се и колико платити најамнине за време трајања спора.

Правила за берзанску стручну Комисију

Члан 1.

Берзанска стручна комисија може вршити вештачење само робе која се на Берзи може нотирати или трговати.

Вештачење се може обавити:

- а) на захтев једне стране;
- б) на захтев обеју уговорних страна;
- в) на захтев државних власти, и
- г) на захтев Берзанског Избраног Суда.

Члан 2.

У случају кад се вештачење има обавити на захтев једне стране, берзанску стручну комисију саставља Секретар Берзе из круга чланова или посетиоца Берзе.

Ако се вештачење има обавити на захтев обеју уговорних страна берзанска стручна комисија може се образовати по претходном ставу или на тај начин, што ће свака од уговорних страна изабрати по једног члана комисије из круга чланова или посетиоца Берзе. Трећег члана у овом случају именује Секретар Берзе. Ако једна страна не именује свога члана комисије, њега ће по званичној дужности одредити Секретар Берзе.

Ако се вештачење има обавити на захтев државних власти Секретар Берзе ће именовати чланове комисије из круга чланова или посетиоца Берзе; овако се има поступити и у случају ако се вештачење има обавити на захтев берзанског Избраног Суда.

Члан 3.

Као члан берзанске стручне комисије не може се одредити лице, противу чије личности би постојао који од узрока из чл. 93 Статута Београдске Берзе.

Члан 4.

Ради вештачења робе имају стране поднети берзанској стручној комисији мустре робе којој је приговорено а код продаје „по мустри“ и ову ако се иста већ не налази код Секретаријата Берзе.

Пре почетка вештачења мора се утврдити идентичност поднетих мустара и исправност печата.

Члан 5.

Берзанска стручна комисија испитује поднету мустру робе само у погледу недостатака које купац изнесе и своје мишљење даје по правилу само по томе, да ли каквоћа робе одговара уговору а код продаје по мустри да ли одговара уговореној мустри.

Члан 6.

На захтев ма само и једне стране берзанска стручна комисија утврђује мању вредност робе; која произилази из разлике у каквоћи између условљене и испоручене робе, а коју има продавац накнадити купцу.

Исто тако на захтев страна стручна комисија може утврдити величину потраживања, која би се односила на камату услед задоцњења, кирију за магацин и лагеровање робе, трошкове настале услед чувања робе и т. д. а на које би једна од уговорних страна имала права с обзиром на одредбе општих узанаса.

Члан 7.

Вештачење се врши у локалима Берзе радним даном од 3 до 5 по подне.

Члан 8.

Вештачење на лицу места врши се само онда:

а) ако је роба такве природе да се њена каквоћа не може тачно оценити на основу извађене мустре;

б) ако је приговор против каквоће основан на таквим недостацима који се могу опазити и проценити само на већој количини.

Члан 9.

Вештачењу могу присуствовати спорне стране лично или преко пуномоћника, који морају поднети писмено овлашћење.

Правило је да вештачењу присуствују стране по међусобном договору.

Службено се стране имају позвати:

а) ако једна страна, која је члан Београдске Берзе, није хтела доћи на вештачење и против изричног позива друге стране, или

б) ако дан за вештачење није могао бити утврђен договором између страна или ако се једна страна не налази у месту вештачења, или

г) ако стране затраже службено вађење мустре или ако су мустре вађене по званичној дужности на основу берзанских узанаса.

Члан 10.

Ако на дан вештачења од Берзе позвата страна не дође или не пошаље свог заступника, вештачење робе ће се ипак обавити на захтев присутне стране али то само у случају, ако је одсутној страни позив од стране Берзе за вештачење био на време предат.

Члан 11.

Ако наступи могућност, да се услед одлагања вештачења, каквоћа испоручене робе промени (поквари и т. д.) на захтев стране која буде дошла на вештачење може се утврдити стање робе а ово чак и у случају, да противној страни позив не буде у опште послат до тада. Ово се у записнику има констатовати а мустра после прегледа понова запечатити.

Члан 12.

О извршеном вештачењу саставља се записник, који потписују чланови берзанске стручне комисије, деловођа-чиновник Берзе одређен од Секретаријата и присутне стране.

Одлука берзанске стручне комисије обавезна је за обе стране.

На захтев страна а уз наплату таксе има им се издати писмени препис записника стручне комисије.

Чл. 13.

Таксу за вештачење плаћа у напред страна која вештачење тражи.

Берзанска стручна комисија не одређује никакву накнаду трошкова за долазак на вештачење и ове стране могу тражити само парничним путем.

Чл. 14.

Вађење мустре преко Секретаријата Берзе врши се:

- а). кад стране саме то захтевају
- б). ако у смислу узанса једна од уговорних страна одбија вађење мустре.

Захтев за вађење мустре подноси се Секретаријату Берзе писмено после чега Секретаријат одређује свог чиновника који ће то извршити.

Вађењу мустре могу присуствовати обе стране, али не могу утицати на службени рад органа. Купац има само права да покаже онај део робе коме приговара.

Чл. 15.

Пре вађења мустре берзански чиновник је дужан да се увери о идентичности робе која му је показана и тога ради стране су дужне да му покажу потребне доказе као: рецеписе, товарне листове, магацинске листове и т. д.

Чл. 16.

Секретаријат Берзе води регистар примљених мустара у који уводи редним бројем, дан пријема, место одакле је мустра послата и лице које мустру шаље, врсту робе и крајњу одлуку.

Чл. 17.

Мустре које буду стигле Берзи без икаквог предлога или захтева чуваће Секретаријат Берзе 30 дана од дана пријема изузев случај да се вештачење има извршити после тога рока.

Чл. 18.

Мустре по којима вештачење буде извршено имају се на захтев страна запечатити печатом Берзе и предати купцу или ако ниједна страна није задржала мустре, Берза ће их чувати најдуже још 30 дана.

Мустре по којима вештачење буде извршено и које не буде поново печатене по захтеву странака, чуваће се код Берзе најдуже 24 сата.

Чл. 19.

Мустре предате Берзи од уговорних страна на чување до испоруке могу се вратити странама на њихов захтев и по заједничкој писменој потврди.

$$\begin{array}{r} 600.000.8 \\ \hline 48.000 \overline{) 00} \\ 12000 \end{array} = \underline{4000}$$

52789